

**Asia** Tekijänoikeus kirjalliseen teokseen ja selittävään piirroksen  
**Hakijat** NN, MM, YY, ZZ ja Suomen tietokirjailijat ry  
**Annettu** 13.10.2006

### **LAUSUNTOPYYNTÖ**

NN, MM, YY, ZZ ja Suomen tietokirjailijat ry, asiamiehenään Anne Salomaa Suomen tietokirjailijat ry:stä, ovat pyytäneet 22.12.2005 saapuneessa kirjeessä tekijänoikeusneuvoston lausuntoa liittyen vaatetusalan ammattitekniiikan teoksiin. Hakijat pyytävät lausuntoa siitä, onko näiden teosten kirjoittajien tekijänoikeuksia loukattu käyttämällä näitä teoksia laajamittaisesti lähteinä teoksessa *Vaatetusalan ammattitekniiikan käsikirja*.

#### **Tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset**

Hakijat ovat esittäneet tekijänoikeusneuvostolle seuraavat kysymykset:

1. Ylittyykö liitteissä yksilöidyissä teoksissa teoskynnys yksittäiseen työhön liittyvän malli-, poikkileikkaus- ja työpiirrosten sekä työohjeiden muodostaman kokonaisuuden osalta? Ylittyykö teoskynnys yksittäisen kirjan muodostaman kokonaisuuden osalta?
2. Edellyttääkö kopioitujen osien käyttäminen aikaisempien tekijöiden suostumusta?
3. Voidaanko *Vaatetusalan ammattitekniiikan käsikirjan* oheisia osia pitää tekijänoikeuslain 4 §:n mukaisena muunnelmana verrattaessa sitä alkuperäisiin teoksiin?
- 4) Loukkaako *Vaatetusalan ammattitekniiikan käsikirja* aikaisemmin julkaistujen vaatetusalan teosten tekijöiden moraalisia oikeuksia?

## Selostus asiasta

NN, MM, YY ja ZZ ovat yhdessä ja pienemmissä kokoonpanoissa tehneet useita vaatetusalan ammattitekniikan teoksia. Teosten ensimmäiset painokset on julkaistu 1970- ja 1980 -luvuilla ja ennen niiden julkaisemista ei ole ollut olemassa vastaavia oppilaille tarkoitettuja vaatetusalan ammattitekniikan kirjoja.

PP ja TT ovat tehneet vuonna 2005 *Vaatetusalan ammattitekniikan käsikirjan*, jossa on hakijoiden mukaan käytetty erittäin laajasti hakijoiden teoksia. Piirroksiset ovat lähes identtisiä ja teksteissäkin sanavalinnat ovat lähes identtisiä. Ainoastaan aktiivimuoto on saatettu tekstiosiossa muuttua passiiviin. PP ja TT ovat laatineet listan, josta käyvät ilmi ne kohdat, joissa heidän teoksiaan on käytetty hyväksi laadittaessa *Vaatetusalan ammattitekniikan käsikirjaa*.

PP ja TT ovat toimittaneet tekijänoikeusneuvostolle vastineen, joka on päivätty 24.1.2006.

## TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto tarkastelee asiaa vuoden 2005 aikaisen tekijänoikeuslain perusteella todeten samalla, että koska asiassa on olennaisesti kyse selittävistä piirroksista ja piirrosten ja kirjoitusten samanlaisuusarvioinnista, ei vuoden 2006 alusta tullessa lainmuutoksella ole ollut vaikutusta näiden arviointiin vaikuttaviin seikkoihin.

### Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (TekijäL, 404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. Säännös sisältää esimerkkiluettelon suojattavista teostyypeistä. Tekijänoikeussuojaa saavat esimerkiksi kaunokirjalliset ja selittävät kirjalliset ja suulliset esitykset. TekijäL 1 §:n 2 momentin mukaan kirjallisena teoksena pidetään myös selittävää piirustusta.

Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijänoikeudella suojattu, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Teoskynnyksen katsotaan yleensä ylittyvän, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Teoskynnyksen ylittyminen harkitaan tapauskohtaisesti.

Oikeuskirjallisuudessa Pirkko-Liisa Haarmann (Tekijänoikeus ja lähioikeudet, Helsinki 2005, s. 83) on todennut, että niin kuin kirjallisten

teosten on myös kuvataiteen teosten kohdalla teoskynnystä pidetty alhaisena. Esimerkiksi kirjallisten teosten osalta suojan ulkopuolelle katsotaan jäävän lähinnä vain lyhyiden uutisten, tavanomaisten ilmoitusten, aikataulujen, tavaraluetteloiden ym. (Haarmann s. 69). Haarmannin mukaan persoonallinen aiheen käsittely on aina kirjallisenkin tuotteen suojan edellytyksenä. Sen sijaan teoksen sisällöllä tai tarkoituksella ei ole merkitystä mahdollista tekijänoikeussuojaa arvioitaessa. (Haarmann ss. 69-70). Tapaus tapaukselta on ratkaistava, onko jonkin kirjallisen tuotteen tekijä todella itse luonut teoksensa vai onko hän siinä määrin seurannut esikuvia tai annettuja ohjeita, että itsenäisyyden ja omaperäisyyden vaatimus jää täyttymättä.

Käyttötaiteen osalta teoskynnystä on oikeuskäytännössä ja kirjallisuudessa pidetty korkeana lähinnä kilpailun rajoittamisen estämiseen liittyvistä syistä (Haarmann s. 87). Selittävä piirustus muistuttaa käyttötaidetta siinä suhteessa, että sen luomisessa ei pelkästään ole kyse tekijän omaperäisestä ja itsenäisestä luomistyöstä, vaan sillä pyritään vastaamaan myös johonkin käytännölliseen tarpeeseen, kuten esimerkiksi opastamaan työvaiheita.

Tekijänoikeus suojaa sekä teosta kokonaisuutena että sellaista teoksen osaa, jota muusta teoksesta irrallaan tarkasteltuna voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena.

Vakiintuneen näkemyksen mukaan ideat, aiheet, periaatteet yms. jäävät tekijänoikeussuojan ulkopuolelle. Tekijänoikeus ei estä esimerkiksi kahta henkilöä kirjoittamasta kirjaa samasta aiheesta. Tekijänoikeus suojaa ainoastaan sitä omaperäistä ilmenemismuotoa, joka tietylle aiheelle, ideoille ym. on kirjallisessa tai taiteellisessa teoksessa annettu.

Tekijänoikeuden sisällöstä säädetään TekijäL 2 ja 3 §:ssä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään 2 §:ssä. TekijäL 2 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, TekijäL 2 luvussa säädetyn rajoituksen, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännökseenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Säännöksen 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. TekijäL 2 §:n 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään TekijäL 3 §:ssä. TekijäL 3 §:n 1 momentin mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Tekijän nimi ilmoitetaan ilmoittamalla hänen nimensä, nimimerkkinsä tai salanimensä. Tekijän nimen ilmoittamisvelvollisuus on sidottu hyvän tavan mukaisuuteen. Kaikissa tilanteissa (esimerkiksi

jumalanpalveluksissa tai hautajaisissa esitettävä musiikki) tekijän nimen ilmoittaminen ei ole tapana. TekijäL 3 §:n 2 momentissa kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla ja teoksen saattaminen yleisön saataviin tekijää sanotuvin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijänoikeus on TekijäL 43 §:n mukaan voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

### **Tekijänoikeusneuvoston aikaisempia lausuntoja**

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt selittävän piirustuksen tekijänoikeutta mm. lausunnoissa TN 2002:4, TN 1996:2 ja TN 1995:2. Lyhyiden kirjallisten ilmaisujen suojasta mainittakoon esimerkkinä lausunto TN 2005:10 ja siinä mainitut aiemmat lausunnot. Lyhyitä kirjallisia ilmaisuja ei tekijänoikeusneuvoston lausunnoissa ole yleensä nähty tekijänoikeussuojan piiriin kuuluvina.

Lausunnossa TN 2002:4 tekijänoikeusneuvosto katsoi, että lausuntopyynnön kohteessa olleissa piirustuksissa oli toteutettu sama idea kuvata tyrnipensaan kasvuolosuhteita metsän ja merenrannan välissä. Tekijänoikeusneuvosto lausui, että tyrnipensaiden kasvuolosuhteita ei todennäköisesti edes voitaisi kuvata toisin tyrniä käsittelevään tieteelliseen tekstiin liittyvällä piirustuksella tyrnipensaiden kasvupaikasta ja -olosuhteista ym. johtuen. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että piirustukset eivät ilmentäneet teostason saavuttamiseen vaadittavaa itsenäisyyttä ja omaperäisyyttä eivätkä näin ollen olleet tekijänoikeussuojan piirissä.

Lausunnossa TN 1996:2 oli kyse fysiologian alaan liittyvään kirjaan sisältyneistä piirustuksista. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että käyrien ja mittaustulosten, vaikka ne oli esitetty piirustuksina, ei voitu katsoa olevan sillä tavoin itsenäisiä ja omaperäisiä, että ne ylttäisivät teostasoon. Lausunnossa TN 1995:2 katsottiin vaakunamallipiirroksen osalta, että heraldiikassa on tietyt säännöt, joita on noudatettava. Tästä seuraa, että vaakunassa on elementtejä, jotka määräytyvät muun kuin tekijän luovuuden ja omaperäisyyden perusteella. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että lausuntopyynnön kohteen ollut vaakunamallipiirros ei ollut siinä määrin itsenäinen ja omaperäinen, etteikö joku muukin kuin sen tekijä olisi voinut päätyä samanlaiseen lopputulokseen saman toimeksiannon perusteella, eikä se kuulu tekijänoikeuslain suojan piiriin.

### **Tekijänoikeusneuvostolle toimitettu aineisto**

Tekijänoikeusneuvostolle toimitetun hakemuksen liitteinä on useita teoksia, joihin hakijat viittaavat: Hakijoilta NN, MM, YY ja ZZ kuusi kirjaa (Vaatetusalan ammattitekniikka työtapakortisto osat 1-6, Otava 1975), hakijoilta MM, NN ja YY kolme kirjaa (Ompele oikein osat 1-3,

Otava 1979) ja hakijoilta MM ja NN yksi kirja (Takit, ja jakut. Tukeminen ja vuoritus, Painatuskeskus 1988).

Jokaisen osalta hakijat ovat merkinneet ja viitanneet useisiin sivuihin, joiden sisällön ilmoitetaan lausuntopyynnössä olevan lähes identtisesti jäljennettyjä PP:n ja TT:n kirjaan *Vaatetusalan ammattitekniiikan käsikirja* (Otava 2005). Jatkossa toiston välttämiseksi PP:n ja TT:n kirjasta käytetään nimitystä "Käsikirja".

### **Aineiston yksityiskohtainen arviointi**

Tekijänoikeusneuvosto on käynyt läpi asiakirja-aineistoon sisältyvät väitteet piirrosten tai tekstien kopioinnista. Väitteet piirrosten kopioinnista (22 kpl) käydään läpi yksityiskohtaisesti, väitteet kirjallisten lausumien kopioinnista (tekijänoikeusneuvostolle toimitettu muistio "Plagioidut ja digitaalisesti muunnellut kohdat", väitteitä 43 kpl) yhteenvedon ja esimerkkien avulla. Osittain tähän käsittelytapaan on syynä se, että dokumentteihin sisältyy samoja väitteitä.

#### ***Väitteet piirrosten kopioinnista***

#### **Vaatetusalan ammattitekniiikka, osa 1 saumat ja reunat:**

##### 1. Kohta 1.8., katesauma, vertailu Käsikirjan sivulle 52

Samankaltaisuusväite kohdistuu sivun yläosassa olevaan kahteen kuvioon. Niistä oikeanpuoleista kuvaa voidaan pitää lähes identtisinä molemmissa lähteissä. Sen sijaan vasemmapuoleinen kuva ei ole samanlainen. Saumojen leveydet ovat erilaiset ja Käsikirjassa on käytetty katkoviivoja.

##### 2. Kohta 1.9. edestakaissauma, vertailu Käsikirjan sivulle 51

Samankaltaisuusväite kohdistuu sivun yläosassa olevaan kahteen kuvioon. Niitä voidaan pitää lähes identtisinä suhteessa Käsikirjassa oleviin kuvioihin.

##### 3. Kohta 1.11.1., kapea päärme, vertailu Käsikirjan sivulle 54

Samankaltaisuusväite kohdistuu sivun yläosassa olevaan kahteen kuvioon. Niistä oikeanpuoleista voidaan pitää lähes identtisenä Käsikirjassa olevan kuvan suhteen. Vasemmanpuoleisessa kuvassa mittasuhteet ja katkoviivan käyttö eroavat Käsikirjan kuvasta.

##### 4. Kohta 1.11.4., päärmeiden taittuminen kulmissa, vertailu Käsikirjan sivuille 62-63

Kuvat esittävät samoja työvaiheita, mutta eivät ole samanlaiset; mittasuhteet ja kuvien väritys poikkeavat osin esikuvista.

5. Kohta 1.12.1. muotokaitale, vertailu Käsikirjan sivulle 69

Samankaltaisuusväite kohdistuu kahteen kuvaan, joista oikeanpuoleisen kuvan osa on lähes identtinen Käsikirjassa kuvatun suhteen. Muutoin kuvat ovat erilaiset, kuvaten samaa työvaihetta mutta eri mittasuhteissa.

6. Kohta 1.17.1. kävelypuvun etukulma, vertailu Käsikirjan sivulle 170

Kuvat esittävät samoja työvaiheita, mutta ovat erilaiset mittasuhteiltaan

7. Kohta 1.17.2. kävelypuvun pyöristetty etukulma, vertailu Käsikirjan sivulle 171

Samankaltaisuusväite kohdistuu kolmeen periaatekuvaan, jotka vasemmanpuoleista lukuunottamatta on toistettu lähes identtisesti Käsikirjaan.

**Vaatetusalan ammattitekniikka, osa 4 taskut**

8. Kohta 4.1. päällitasku, vertailu Käsikirjan sivulle 127

Samankaltaisuusväite koskee kahta sivun yläosassa olevaa kuvaa. Käsikirjan sivulla 127 olevat kuvat eivät kuitenkaan ole samanlaisia, eroten mittasuhteiltaan ja katkoviivan käytön osalta.

9. Kohta 4.1.1. päällitasku, vertailu Käsikirjan sivulle 128

Sivulla on 14 periaatekuvaa. Käsikirjan sivulla 128 on kymmenen periaatekuvaa, jotka kuvaavat osin samoja työvaiheita. Yksikään ei ole täysin identtinen esikuvansa kanssa, mutta kaksi Käsikirjan piirrosta olisivat pystytasoon käännettynä lähes identtiset esikuviansa kanssa.

10. Kohta 4.1.2. päällitasku, vertailu Käsikirjan sivulle 129

Samankaltaisuusväite koskee neljää periaatekuvaa, joista yhtä voidaan pitää lähes identtisenä Käsikirjassa esiintyvän kuvan kanssa. Muutkin kuvaavat samoja työvaiheita mutta ovat mittasuhteiltaan, asemoinniltaan ja väritykseltään erilaisia.

11. Kohta 4.3. sisältä ommeltu päällitasku, vertailu Käsikirjan sivulle 167

Samankaltaisuusväite koskee kahta sivun yläreunan kuvaa, joista toinen on lähes identtinen Käsikirjassa esiintyvän kuvan kanssa.

12. Kohta 4.5. napinläpätasku, vertailu Käsikirjan sivulle 141

Samankaltaisuusväite koskee kahta kuvaa sivun yläreunassa, joista vasemmanpuoleinen kuva on toistettu lähes identtisesti Käsikirjassa. Toisessa kuvassa kuvataan samaa työvaihetta mutta kuva on asemoinniltaan ja mittasuhteiltaan erilainen.

13. Kohta 4.5.3. napinläpätasku, vertailu Käsikirjan sivulle 139

Samankaltaisuusväite koskee kahta periaatekuvaa. Käsikirjan sivun 139 kuvat ovat kuitenkin mittasuhteiltaan ja asemoinniltaan erilaiset.

### **Vaatesalan ammattiteknikka, osa 5 kaulukset**

14. Kohta 5 työvaihe - kaulukset, vertailu Käsikirjan sivulle 114

Samankaltaisuusväite koskee periaatekuvia kauluksista. Käsikirjan sivulla 114 olevat kuvat ovat kuitenkin erilaisia asemoinniltaan ja mittakaavaltaan.

15. Kohta 5.1.1. pystykaulus, vertailu Käsikirjan sivulle 115

Samankaltaisuusväite koskee kolmea periaatekuvaa. Niistä yksi (vasemmanpuoleinen yläkuva) on lähes identtisesti samanlainen kuin Käsikirjassa.

16. Kohta 5.1.4. paitapuserokaulus, vertailu Käsikirjan sivuille 116-117

Samankaltaisuusväite koskee kolmea periaatekuvaa, joista kaksi ovat lähes identtisiä Käsikirjan kuviin nähden. Kolmas eroaa asemoinniltaan väitetyistä esikuvastaan.

17. Kohta 5.2.5. huivi- eli saalikaulus, vertailu Käsikirjan sivuille 160-161

Samankaltaisuusväite koskee neljää kaavakuvaa. Näistä yhtä voidaan pitää lähes identtisenä Käsikirjassa olevaan kuvaan nähden, muiden erotessa väitetyistä esikuvistaan asemoinnin tai mittasuhteiden puolesta.

18. Kohta 5.2.6. v-kuosinen kaulus, vertailu Käsikirjan sivulle 158

Samankaltaisuusväite koskee neljää kaavakuvaa, joista yhtä voidaan pitää lähes identtisenä esikuvaansa nähden, muiden erotessa asemoinniltaan tai mittasuhteiltaan väitetyistä esikuvistaan.

### **Ompele oikein 1, pusero**

19. kauluksen valmistus- ja kiinnitysohjeet, s. 28, vertailu Käsikirjan sivuille 116-117

Samankaltaisuusväite koskee kolmea periaatekuvaa, joista yhtä voidaan pitää lähes identtisenä Käsikirjassa olevaan kuvaan nähden. Muut eroavat asemoinniltaan tai mittasuhteiltaan väitetyistä esikuvistaan.

20. Kaulurikauluksen valmistus- ja kiinnitysohjeet, s. 40, vertailu Käsikirjan sivuille 118-119.

Samankaltaisuusväite koskee kolmea periaatekuvaa, joista yhtä voidaan pitää lähes identtisenä Käsikirjassa esitettyyn nähden. Muut eroavat asemoinniltaan tai mittasuhteiltaan toisistaan.

### **Ompele oikein 2, housut**

21. Housujen muotoprässäys, s. 20, vertailu Käsikirjan sivulle 135

Tekijänoikeusneuvosto tulkitsee samankaltaisuusväitteen koskevan sivun 135 sijaan sivuja 30-31, joilla on vastaavantapaisia kuvia.

Samankaltaisuusväite koskee kolmea periaatekuvaa, joita voidaan tietyistä mittakaavaeroista huolimatta pitää lähes identtisinä Käsikirjassa esitettyihin nähden.

22. Työtapsuunnitelma, puuvillakangas s. 22, vertailu Käsikirjan sivulle 135

Samankaltaisuusväite koskee kuutta periaatekuvaa, joista neljää voidaan pitää lähes identtisinä Käsikirjan kuviin verrattuina. Kaksi sen sijaan eroaa asemoinniltaan tai mittakaavoiltaan väitetyistä esikuvista.

### ***Tekstimateriaalin kopiointi***

Tekijänoikeusneuvostolle on toimitettu allekirjoittamaton muistio "plagioidut ja digitaalisesti muunnellut kohdat". Muistiossa esitetyt yksilöidyt kohdat ovat kuvioden osalta osittain samoja kuin yllä käsitellyt kohdat (esim. 3, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 20, 21).

Osa muistiossa esitetyistä väitteistä on jäänyt yksilöimättä (s. 87, 121, 174-175).

Osa muistiossa esitetyistä vertailuista eivät vaikuta väitetyllä tavalla samankaltaisilta (esim. s. 69, 89, 91, 115, 120, 169, 189).



Osa esitetyistä väitteistä näyttää hyvin perustelluilta (s. 125, 126, 127, 128, 129, 135, 142, 158-159, 164, 165, 168, 171, 188) Osa lähes identtisesti kuvioista on kuitenkin siinä määrin pelkistettyjä, että niitä ei voida pitää tekijänoikeussuojan piirissä olevina (yksinkertaiset periaatekuvat, esimerkkeinä Käsikirja s. 164 kuvio 1:2, s. 171 kuvio 1:2).

Suurin osa esitetyistä väitteistä näyttää olevan senlaatuista, että tiettyä samankaltaisuutta esiintyy, mutta samankaltaisuus on osittaista (s. 37, 51, 54, 61, 68, 94, 98, 114, 116-117, 118-119, 122, 123, 124, 139-140, 141, 146, 160-161, 166, 167, 170).

### **Kuvattavan kohteen erityisluonne ja mahdolliset yhteiset esikuvat**

Käsiteltävien piirrosten suhteen tekijänoikeusneuvosto katsoo että niiden käsittelemiä työvaiheita ei voida kuvata alan tavasta merkittävästi poikkeavilla tavoilla ilman että piirrosten varsinainen tarkoitus - työvaiheiden seikkaperäinen kuvaus - kärsisi. Tästä syystä piirustuksiin vääjäämättä tulee huomattavaa samankaltaisuutta jo käsiteltävän asian samankaltaisuuden vuoksi. Lisäksi samankaltaisuutta on omiaan lisäämään se, että vertailtavilla teoksilla on samalla tavoin informatiivinen ja pedagoginen perusluonne. Onkin katsottava, että yksittäiset selittävät piirrokset tekijänoikeusneuvostolle toimitetuissa teoksissa eivät ole siinä määrin itsenäisiä ja omaperäisiä, että niiden voitaisiin katsoa ylittävän teoskynnyksen.

Eri henkilöiden käsitykset vaateteknisten kirjallisten ilmaisujen samankaltaisuudesta voivat vaihdella sen mukaan, miten hyvin he ovat perillä itse asiasta eli vaateen valmistuksen tekniikasta. Ilmaisut, jotka maallikoista vaikuttavat erilaisilta, voinevat vaatealan ammattilaisten mielestä olla keskenään samankaltaisia, koska ne käsittelevät samaa asiaa. Tekijänoikeusneuvosto korostaa, että asian arvioinnissa keskeistä on pyrkiminen objektiivisuuteen: arvioitaessa tekijänoikeudellista samankaltaisuutta tarkastelun kohteena ei ole esimerkiksi työvaiheiden samankaltaisuus, vaan se, miten kokonaisuus on ilmaistu ja onko vertailtavien ilmaisujen kokonaisuutena katsottava olevan toistensa kaltaisia. Kuten aiemmin on todettu, tekijänoikeus ei suojaa ideoita vaan niiden omaperäistä ja itsenäistä ilmaisua. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että yksittäiset työohjeet eivät ole siinä määrin itsenäisiä ja omaperäisiä, että niiden voitaisiin katsoa ylittävän teoskynnyksen.

Tekijänoikeusneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että kohdissa 16 ja 19 esitetään rinnakkaiset kopiointiväitteet. Toisin sanoen, kopioituiksi väitetyissä lähteissä on keskenäänkin identtisiä kuvia. Tämä omalta osaltaan vahvistaa sitä käsitystä, että alalla muun muassa yllä esitetyistä syistä käytetään samoja tai samantapaisia ilmaisuja kuvattaessa samoja työvaiheita.

Muidenkin yhteisten esikuvien mahdollisuus lienee alalla hyvin mahdollinen. Tekijänoikeusneuvostolle on toimitettu esimerkkinä kopio vihkosesta "Taitava tyttö ompelee ja pukeutuu hyvin", WSOY 1964. Yleisellä tasolla voidaan sanoa siinä olevien asioiden ja myös käytettyjen ilmaisujen olevan jossain määrin samantapaisia kuin lausuntopyynnön käsittelemissä teoksissa, mikä myös viittaa siihen, että alalla laajalti käytetään samoja tai samantapaisia ilmaisuja kuvattaessa samoja työvaiheita.

Alalla vallitsevan käytännön ja siitä johtuvan tavallisena pidettävän ilmaisun voidaan katsoa johtavan siihen, että samaan työhön ryhtyvä henkilö voi päätyä samoihin tai samantapaisiin ilmaisiin ilman suoranaista esikuvaakin. Tekijänoikeusneuvosto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että tässä tapauksessa esikuvien käyttöä ei ole kiistetty ja esikuvia on Käsikirjan esipuheessa nimeltä mainiten kiitetty. Esikuvistaan Käsikirja eroaa kuitenkin selkeimmin siinä, että se on yksi kirjallinen teos ja siihen on koottu suuri määrä tietoa vaatevalmistuksen alalta.

### **Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin**

*1. Ylittyykö liitteissä yksilöidyissä teoksissa teoskynnys yksittäiseen työhön liittyvän malli-, poikkileikkaus- ja työpiirrosten sekä työohjeiden muodostaman kokonaisuuden osalta? Ylittyykö teoskynnys yksittäisen kirjan muodostaman kokonaisuuden osalta?*

Tekijänoikeusneuvosto katsoo edellä kerrotulla tavalla, että yksittäiset piirustukset tai työohjeet eivät ylitä teoskynnystä erikseen eivätkä yksittäisen työn osalta.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että liitteissä yksilöidyt kirjat (Vaatealan ammattiteknikka työtapakortisto 1-6, Ompele oikein 1-3, Takit ja jakut tukeminen ja vuoritus) ovat tekijänoikeuslaissa suojattuja kirjallisia teoksia.

*2. Edellyttääkö kopioitujen osien käyttäminen aikaisempien tekijöiden suostumusta?*

Koska yksittäisten työvaiheiden kuvaus ei ylitä teoskynnystä, aikaisempien tekijöiden lupaa ei tarvita.

*3. Voidaanko Käsikirjan oheisia osia pitää tekijänoikeuslain 4 §:n mukaisena muunnelmana verrattaessa sitä alkuperäisiin teoksiin?*

Näyttää ilmeiseltä, että Käsikirjaan on kopioitu joitakin osia väitetyistä esikuvista. Identtisesti kopioitujen osien määrä ei kuitenkaan vaikuta Käsikirjan kokonaisuuteen suhteutettuna huomattavalta.

Lainaukset eivät tekijänoikeusneuvoston suorittaman yksityiskohtaisen vertailun perusteella ole siinä määrin laajoja, että Käsikirjaa voitaisiin pitää väitettyjen esikuviansa muunnelmana. Tämä edellyttäisi lisäksi sitä, että esikuvia tulisi pitää yhtenä teoksena, mistä nyt ei ole kyse. Yksittäisen esikuvaksi väitetyn teoksen osalta ei voida myöskään nähdä Käsikirjaa muunnelmana.

*4) Loukkaako Käsikirja aikaisemmin julkaistujen vaatetusalan teosten tekijöiden moraalisia oikeuksia?*

Koska Käsikirjaa ei voida pitää väitettyjen esikuviansa muunnelmana, käsitellään tässä moraalisten oikeuksien osalta ainoastaan kysymys tekijöiden nimen mainitsemisesta hyvän tavan mukaisesti siltä osin kuin voidaan katsoa käytön olevan sinänsä sallittua kirjallisen teoksen sitaatinomaista lainaamista.

Käsikirjan esipuheessa kiitetään väitettyjä esikuvia tärkeimmäksi lähdemateriaaliksi. Tekijöitä kiitetään erikseen nimeltä mainiten. Myös kustantaja mainitaan.

Tekijänoikeusneuvosto tulkitsee kyseessä olevan lähinnä sen kysymyksen, tulisiko eri kohdissa yksityiskohtaisesti viitata lainattuihin lähteisiin. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, huomioiden vaatetusalan kirjojen teknisen luonteen ja sen, että väitetyissä esikuvissa ei niissäkään viitata lähteisiin, että alan tapa ei edellytä laajempaa viittaamista esikuviiin, kuin mitä Käsikirjan esipuheessa on tapahtunut.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Mikko Huuskonen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Arto Alaspää, Martti Heikkilä, Tuula Hämäläinen, Päivi Liedes, Kirsi-Marja Okkonen, Risto Ryti, Markku Uotila ja Martti Virtanen.